

Η τέχνη «εκτός των τοιχών» με κοινωνικό πρόσημο

Νοσοκομεία, φυλακές, ιδρύματα, κέντρα φιλοξενίας προσφύγων – Στα δύσκολα χρόνια της κρίσης η θεραπευτική δύναμη της τέχνης γίνεται όλο και πιο εμφανής – Μεγάλοι φορείς πρωτοπορούν και συναντούν όσους έχουν ανάγκη

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΙΣΜΑ Μ. ΤΟΥΛΑΤΟΥ

«Στο τέλος της συναυλίας που ολοκληρώθηκε με την «Κάρμεν» του Μπιζέ, μαζί με το χειροκρότημα των υπολοίπων που βρίσκονταν μπροστά μας και επιβράβευαν την ορχήστρα, είδαμε να βγαίνουν τα χέρια τους από τα κάγκελα των παραθύρων και να χειροκροτούν δυνατά».

«Θεωρώ πως αυτό που διαφοροποίησε το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά έχει στη ρίζα του την ενεργοποίηση του ταπεινού. Για ένα θέατρο σαν το δικό μας το πιο σημαντικό απ' όλα είναι να δημιουργεί κοινωνικούς ιστούς».

Η πρόκληση των εκπαιδευτικών και κοινωνικών δράσεων της Εθνικής Λυρικής Σκηνής στην τελική φάση του διαγωνισμού για το αντίστοιχο βραβείο του ευρωπαϊκού οργανισμού FEDORA, μιας πλατφόρμας προώθησης της όπερας και του μπαλέτου με έδρα τη Γαλλία, είναι αναμφίβολα γεγονός σημαντικό. Το Co-OPERATIVE, το υποψήφιο για τη διακρίση πρόγραμμα, απευθύνεται σε μια ομάδα εφήβων και ανωδεντών ανηλίκων ηλικίας 15-17 ετών που ζουν στην Αττική, θα εξελιχθεί το διάστημα Ιανουαρίου-Ιουνίου 2020 σε συνεργασία με τις ΜΚΟ ARSIS και The HOME Project και προκειμένου να υλοποιηθούν οι απαραίτητοι πόροι για την υλοποίησή του η ΕΛΣ έχει ήδη εγκαινιάσει την πρώτη crowdfunding καμπάνια στην ιστορία της.

Χώροι καλλιτεχνικής μάθησης

Ωστόσο, όποτε κι αν είναι οι εξελίξεις στο τέλος Ιουνίου, όποτε και θα ανακοινωθεί ο νικητής, ο στόχος των συγκεκριμένων δράσεων παραμένει ένας: η δημιουργία ενός σύγχρονου και πειραματικού χώρου καλλιτεχνικής μάθησης

για άτομα κάθε ηλικίας, ανεξαρτήτως καταγωγής και φύλου. Οι δράσεις, τα εργαστήρια, οι παραστάσεις και οι συναυλίες ξεκινούν από τις εγκαταστάσεις της ΕΛΣ στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος και το κτίριο προβών της Λυρικής στην Καλλιθέα και απλώνονται σε σχολεία της Αττικής, πλατείες και γειτονιές, καταστήματα κράτησης ανά την Ελλάδα, νησιά της άγονης γραμμής, κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας προσφύγων.

Όπως σημειώνει η Εύη Νάκου, συντονίστρια των εκπαιδευτικών κοινωνικών δράσεων αν της ΕΛΣ, στη διάρκεια της

σεζόν 2018-2019 η «βεντάλια» εμπλουτίστηκε μεταξύ άλλων με τη νέα Διαπολιτισμική Ορχήστρα, ενώ η συμμετοχή υπερβή κάθε προηγούμενο. Περιγράφει το πώς κάθε Δευτέρα απόγευμα οι διάδρομοι της ΕΛΣ γεμίζουν με παραδοσιακές μελωδίες από κάθε γωνιά της Γης μέσω των περισσότερων από 20 μελών της Διαπολιτισμικής Χοροδίας, την ώρα που στη διπλανή αίθουσα μουσικοί από διάφορες χώρες (Συρία, Τουρκία, Πορτογαλία, Αγγλία κ.ά.) ετοιμάζονται για την πρώτη συναυλία της Διαπολιτισμικής Ορχήστρας. Παράλληλα, μιλάει για την επιτυχία της συναυλίας του εργαστηρίου

Κιθάρα Express τον περασμένο Μάρτιο με τη σύμπραξη της Χοροδίας 65+ στην Εναλλακτική Σκηνή της Λυρικής στο ΚΤΠΣΝ και με θεατές τα παιδιά και τα εγγόνια των συμμετεχόντων. Το «Μηράβο, παππού» ενός μικρού αγοριού από την πλατεία Ξεσπίσκου, όπως λέει, τους πάντες...

Θέατρο και μουσική... αλλιώς!

Ωστόσο, η Εθνική Λυρική Σκηνή δεν είναι ο μοναδικός πολιτιστικός οργανισμός με κοινωνική δράση. Τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα – μέσα στο δύσκολο τοπίο της κρίσης και του αυξημένου αναγκών που δημιουργήσε – όλοι, σχεδόν, οι μεγάλοι φορείς (Εθνικό Θέατρο, Κρατικές Ορχήστρες Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, Φεστιβάλ Αθηνών) αναπτύσσουν ολοένα και πιο εκτεταμένη δράση στο αντίστοιχο πεδίο.

Με ευαισθησία και διακριτικότητα και παράλληλα με τις «αναμενόμενες» δραστηριότητές τους φέρνουν την τέχνη κοντά σε αυτούς οι οποίοι κατά κανόνα χρειάζεται να διανύσουν μεγαλύτερη από τη συνήθη απόσταση για να τη συναντήσουν.

Το δυναμικό του Εθνικού Θεάτρου,

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΣΤΟΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟ

«Δυνατή ψυχοσωματική εμπειρία το θέατρο»

Ο σκηνοθέτης-εμφυλοχής Στρατής Πανογιάννης μιλάει για την εμπειρία του ως υπεύθυνος του Θεατρικού Εργαστηρίου που εγκαινιάσε το Εθνικό Θέατρο τον Νοέμβριο του 2016 σε συνεργασία με το Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού και τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής του υπουργείου Δικαιοσύνης. Η αρχή – με συμμετέχοντες από όλες τις πτέρυγες της φυλακής – έγινε με Σαίξπηρ, η συνέχεια περιλάμβανε Τσέχοφ, ενώ τον περασμένο Μάρτιο, στην τρίτη χρονιά λειτουργίας του, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του «Παλιού Σιδιρουργείου» των φυλακών παρουσιάστηκε το έργο του Ντέιβιντ Μάμετ «Οικόπεδο με θέα».

«Πρόκειται για συγκλονιστική διαδικασία» λέει και συνεχίζει: «Όταν ασχολείσαι με τέτοιους συγγραφείς, αλλάζουν οι σκέψεις, αλλάζει κι εσύ ο ίδιος. Γίνεται σημαντική πνευματική δουλειά. Το θέατρο δίνει τη δυνατότητα μιας δυνατής ψυχοσωματικής εμπειρίας». Αποκαλύπτει πως αυτό που του έχει κάνει ιδιαίτερη εντύπωση και τον έχει συγκινήσει είναι η δικτικότητα των συμμετεχόντων τόσο στις πρόβες όσο και στις παραστάσεις. «Οι δραματουργικές αναλύσεις που γίνονται από τους συμμετέχοντες με επίτηδες. Η ματιά τους είναι πολύ διεξοδική και βαθιά».

Η συνεργασία του Εθνικού Θεάτρου με τον Οργανισμό

Αστικών Συγκοινωνιών (ΟΑΣΑ) μέσω της δράσης «Θέατρο Express» ερέτος συνεχίζεται και επεκτείνεται. Το θέατρο ταξιδεύει από γειτονιά σε γειτονιά για να συναντήσει τους θεατές του και να τους μιλήσει στη γλώσσα του. Το Λεωφορείο κάνει διαδρομές, κινητοποιεί και ανοίγει νέους δρόμους διαφάνειας. Το 2019 η πρόταση της δράσης έχει πάλι «ιστορίες καθ' οδόν» και αφορά εύθιμες διηγήσεις για τις πρώτες προστάσεις οργανώσεως του ελληνικού κράτους και της πρωτεύουσάς του, τους ανθρώπους, τις συνθήκες και τις παραδόσεις τους. Επόμενες διαδρομές του Λεωφορείου το Ιλιον (3, 4/5), το Περιετέρι (2, 17, 18/5) και ο Αλιμος (8, 9, 10, 11/5).

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ
www.tovima.gr

1. Από συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης στις φυλακές Διαβατών
2. Το Co-OPERative της Εθνικής Λυρικής Σκηνής διεκδικεί το βραβείο του ευρωπαϊκού οργανισμού FEDORA
3. Στιγμιότυπο από τη δράση «Θέατρο Express» του Εθνικού Θεάτρου
4. Η συναυλία του εργαστηρίου Kibhara Express της Λυρικής τον περασμένο Μάρτιο σημείωσε μεγάλη επιτυχία
5. Από την «Τρικυμία» του Σαίξπηρ, που παρουσιάσε παλαιότερα το Θεατρικό Εργαστήριο του Εθνικού Θεάτρου, με συμμετέχοντες από όλες τις πτέρυγες των Φυλακών Κορυδαλλού

για παράδειγμα, βρίσκεται σε διαρκή κίνηση ή αλλιώς... σε αποστολή! Οι άνθρωποι του βγαίνουν εκτός των «τοιχών» και εμπνέουν δραστηριότητες σε χώρους όχι προορισμένους για το θέατρο. Φέρνουν την τέχνη τους σε φορείς, ιδρύματα, νοσοκομεία, φυλακές και όπου υπάρχει ανάγκη κοινωνικής παρέμβασης ή εντοπίζεται περιορισμένη πρόσβαση σε πολιτιστικά δρώμενα. Το «Επισκεπτήριο» – το οποίο φέρνει τους συνανθρώπους μας που νοσηλεύονται, κάποιες φορές σε κρίσιμη κατάσταση, σε επαφή με τη «θεραπευτική» διάσταση του θεάτρου –, τα «Παραυτίθια» – που αφηγούνται ιστορίες σε παιδιά και νέους ευάλπων κοινωνικών ομάδων –, το Θεατρικό Εργαστήριο Προσώπων Ανάπτυξης σε Σχολικούς Διαβατών Καταστήματα είναι μερικές μόνο από τις σχετικές δράσεις.

Ανάμεσα σε δύο μαντρόχοιους

«Υπάρχουν πολλές δυνατές στιγμές που έχω ζήσει όλα αυτά τα χρόνια στις κοινωνικές δράσεις της Ορχήστρας, όπως την προσέλευση αρρώστων με τα καρτοστάκια και τους ορούς στα νοσοκομεία για να απολαύσουν τη μουσική, το χαμόγελο ευτυχίας των παιδιών στο τέλος μιας συναυλίας στα ορφανοτροφεία ή απόν με ειδικές ανάγκες στην ΕΛΕΠΑΠ και πολλές άλλες» σημειώνει ο Νίκος Κυριακός, υπεύθυνος Επικοινωνίας της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης.

Ωστόσο, ξεχωρίζει την επίσκεψη του συνόλου της Φυλακής Διαβατών, σε συνεργασία με το ΚΕΘΕΑ Προμηθέας. «Η ΚΟΘ έπαιξε μέσα στις φυλακές σε έναν πραγματικό χώρο του Σχολείου Δεύτερης Εκπαίδευσης ανάμεσα σε δύο ψηλούς μαντρόχοιους με συρματόπλεγμα, ενώ στην απέναντι πλευρά βρισκόταν το κτίριο των βαρυστινιτών, απ' όπου βλέπαμε μόνο τα παράθυρά τους. Η συναυλία έγινε σε ώρες προαυλισμού, αλλά για λόγους ασφαλείας θα την παρακολουθήσει μόνο ένα μέρος των τροφίμων, όσοι θα φιλοενοούνται στην

υπό κατασκευή πτέρυγα εξαρτημένων όπου θα λειτουργούσε η θεραπευτική κοινότητα του ΚΕΘΕΑ Προμηθέας. Οι βαρυστινιτές ή όσοι δεν είχαν δικαίωμα προαυλισμού βρισκόταν στα κελιά τους εκείνη την ώρα και ασυλινόταν με όσα "πυρρίγια" έβλεπαν να συμβαίνουν απέναντί τους, όπως το στήσιμο της Ορχήστρας, το ζέσταμα των μουσικών, την τοποθέτηση περιμετρικά των καθισμάτων για όσους θα παρακολουθούσαν τη συναυλία.

Η αρχική τους αντίδραση ήταν χιελή και ειρωνεία, ενώ σύντομα άνοιξαν στη διαπάση των ραδιόφωνά τους, με ρεμπέτικα και λαϊκά ακούσματα. Όσο περνούσε η ώρα, τα γέλια και τα τραγούδια για αντιπερισπασμό γίνονταν εντονότερα. Όταν άρχισε η συναυλία ήταν δύσκολο να ακουστεί καθαρά η μουσική της Ορχήστρας, παρ' όλο που η απόσταση ήταν αρκετά μεγάλη. Σιγά-σιγά όμως σταμάτησαν οι φωνές και χαμηλώσαν τα ραδιόφωνα. Λίγο μετά έκλεισαν τελείως. Στη διάρκεια των δύο τελευταίων έργων δεν ακουγόταν ούτε ψήθυρος και στο τέλος της συναυλίας που ολοκληρώθηκε με την «Κάρμεν» του Μπιζέ, μαζί με το χειροκρότημα των υπολοίπων που βρισκόταν μπροστά μας και επιβράβευαν την Ορχήστρα, είδαμε να βγαίνουν τα χέρια τους από τα κάγκελα των παραθύρων και να χειροκροτούν δυνατά. Μέσα σε μια στιγμή βιώσαμε όλοι μας το μεγαλείο και τη δύναμη της μουσικής και θαυμάσαμε τον τρόπο που εισχωρεί στην ψυχή και τη μεταλλάσσει. Λίγο προτού αποχωρήσουμε από τις φυλακές είδαμε κάποιες γυναίκες να μας φωνάζουν μέσα από ένα καγκελωτό παράθυρο μιας πόρτας: «Παιδιά, να έρθετε κι από εμάς στη γυναικεία πτέρυγα κάποτε». Όλοι δακρύσαμε».

Συμμετοχικός ομασμός στον Πειραιά

Ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά Νίκος Διαμαντής έχει επανειλημμένους υπογράμμιση

το κοινωνικό στήριμα του οργανισμού. Το καλλιτεχνικό, το εκπαιδευτικό και το κοινωνικό στοιχείο διαμορφώνουν τον συμμετοχικό ομασμό, τον οποίο ο ίδιος θεωρεί κεντρικό. «Δεν μας ενδιαφέρει απλώς να φιλοξενησουμε παραστάσεις με φθηνότερο εισιτήριο αλλά επιδιώκουμε την ενεργοποίηση διαφορετικών ομάδων πληθυσμού. Άνθρωποι που βρίσκονται στην κοινωνική "άκρη" έρχονται σ' επαφή με καλλιτεχνικά μέσα από προγράμματα συνεργασιών» λέει σχετικά.

Μιλεί για τις μέχρι τώρα δράσεις που έχουν να κάνουν με νοσοκομεία (ενδεικτικά αναφέρεται το ερευνητικό πρόγραμμα «Η Θεία Λένα πάει όπου υπάρχουν παιδιά»), φυλακές, μετανάστες, αλλά και για το γεγονός ότι το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά δημιούργησε για πρώτη φορά θεατρική ομάδα ενηλίκων αυτοίτικων.

Το πρόγραμμα «Ανθρώπινοι» που θα διεξαχθεί μεταξύ 18-25 Ιουνίου στο πλαίσιο του «Ανοιγματος στην πόλη» του Θεσπιάθ Αθηνών φιλοδοξεί να διερευνήσει και να αναδείξει μέσα από καλλιτεχνικές δράσεις το απόθεμα αξιών, βιωμένης ιστορίας και μαρτυριών που βρίσκεται αποθησαυρισμένο στις διαφορετικές κοινότητες της πόλης. Καλλιτεχνικές ομάδες από όλους τους δημιουργικούς χώρους (θέατρο, λογοτεχνία, μουσική, εικαστικά, καλλιτεχνική εκπαίδευση) συνεργάζονται με κοινωνικές δομές της Πειραιά ώστε να προσεγγίσουν επεξεργασμένες κοινωνικές ομάδες και, από κοινού με τους συμμετέχοντες, να σχεδιάσουν με τα παρουσιασμένα ένα έργο το οποίο εκφράζει τη «θέση της ζωής» μέσα από τη δική τους οπτική. «Ανάμεσα στα θέματα που προσεγγίζουμε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι η στοματική υγιεινή και η ταξική καταγωγή» λέει ο Νίκος Διαμαντής. «Θεωρώ πως αυτό που διαφοροποίησε το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά έχει στην ρίζα του την ενεργοποίηση του ταπεινού. Για ένα θέατρο σαν το δικό μας το πιο σημαντικό απ' όλα είναι να δημιουργεί κοινωνικούς ιστούς».

«ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ» ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

«Ξέρω μόνο να ψαρεύω»

Η Ακαδημία Νέων Μουσικών, το «Φοζ Κουτί» (της Αλληλεγγύης), ένας ανοιχτός κουμπαράς για τους πρόσφυγες αλλά και μια «φέφυρα επικοινωνίας» μεταξύ των μαθητών διαφορετικών εθνικοτήτων και, φυσικά, το πρόγραμμα «Προσφορά Μουσικής και Μουσική Προσφορά» με τη σύμπραξη του διεθνούς φήμις βιολονίστα Λεωνίδα Καβάκου που φιλοδοξεί να προσφέρει υψηλού επιπέδου μουσική στην Περιφέρεια είναι ορισμένες από τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές δράσεις της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Παράλληλα, το «δικαίωμα στη Μουσική» έχει ως σκοπό να προσφέρει τη χαρά της ζωντανής ακρόασης στα παιδιά αλλά και στους κάθε ηλικίας ανθρώπους οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας ή οικονομικές δυσκολίες.

Το πρόγραμμα χωρίζεται σε δύο σκέλη: το πρώτο διενεργείται εντός Αττικής με συναυλίες σε δημόσια αλλά και ειδικά σχολεία, ιδρύματα για παιδιά, νοσοκομεία και θεραπευτικές κοινότητες. Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους, εκτός Αττικής, μικρά και ευέλκτα σχήματα της ΚΟΑ ταξιδεύουν σε πόλεις της ηπειρωτικής και νησιωτικής Ελλάδας με σκοπό, πέρα από συναυλίες, να προσφέρουν δωρεάν σεμινάρια σε μαθητές ωδείου, φιλαρμονικών ορχηστρών και μουσικών σχολείων. Οι αριθμοί είναι πράγματι εντυπωσιακοί, αφού μέσω της συγκεκριμένης δράσης οι μουσικοί της ορχήστρας έχουν συναντηθεί με περισσότερους από 30.000 μικρούς και μεγάλους θεατές.

Ο Γρηγόρης Ασιαντής, μέλος της ΚΟΑ και υπεύθυνος του συγκεκριμένου προγράμματος, έχει πολλές ιστορίες να θυμηθεί. Ξεχωρίζει μια εξόδμηρη με το κοινότητα της Ορχήστρας σε Καστελλόριζο, Λειψός, Αρκόλο και Πάμφο. «Ήταν Δεκέμβρη Εφημερίδα όταν πετάξαμε για Ρόδο. Με καθυστέρηση, εξαιτίας ισχυρών ανέμων, προσεγγίσαμε το Καστελλόριζο». Περιγράφει τον ενθουσιασμό με τον οποίο υποδέχθηκαν τα παιδιά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο δημοτικό σχολείο, αλλά και τις αλλαγές που επέφεραν στο πρόγραμμα των μουσικών ή κακοκαιρία και οι ακιρώσεις πτήσεων. «Ταυτό-

χρονα όμως ήταν συγκινησιακή η συμμετοχή των παιδιών στη διοργάνωση, κάθε βράδυ, μιας ακόμα συναυλίας σε ένα διαφορετικό σημείο του νησιού. Εκτελούσαν χρέη ντελάι, φροντιστή ορχήστρας, ταξιδιωτών κ.λπ. Όταν ρωτήσαμε τον προτεργατή από τα πιστοίκα, ο οποίος κυκλοφορούσε όλη μέρα με ένα ποδήλατο και μια πετονιά στο χέρι, αν προτιμά να παίξει με τους φίλους του αντί να είναι συνεχώς κοντά μας, είπε το εξής: "Εγώ το μόνο που ξέρω να κάνω είναι να ψαρεύω, έχρωμα όμως μαζί σας γιατί νιώθω ότι κοντά σας μπορεί να μάθω και κάτι άλλο: μουσική".

Επόμενος σταθμός η Πάμφος κι από εκεί με ταχύλοπο στους Λειψούς. Το ταξίδι όμως αποδείχθηκε επεισοδιακό. «Με μπλόκα μπροστά στο Αγιαίο το σκάφος παθαίνει βλάβη, σταματάει και κάπου εκεί αργίσαμε να αγκυρονομήσουμε για τη "βιωματική" αυτής της δράσης» θυμάται. «Φτάσαμε τελικά στους Λειψούς με τον αέρα να μη λείπει να κοπιάσει, με αποτέλεσμα στη συναυλία μας οι μουσικοί άκουγαν να παρακολουθούν από τις θέσεις τους και οι υπόλοιποι, με μεγάλο ενθουσιασμό πρέπει να πω, επειδή βρισκόταν επί σκηνής, μας κρατούσαν αναλόγια, παρτιτούρες, ακόμα... κι εμάς τους ίδιους για να μη μας πάρει ο αέρας!».

Συγκινητική η παρουσία των μουσικών στους Αρκόλους με σκοπό να συναντήσουν τους δύο μοναδικούς μαθητές του σχολείου. «Σε πρώτες στιγμές μαζί τους πήγαμε για τη "βιωματική" αυτής της δράσης και τα παιδιά έδειξαν να νιώθουν λίγο άβολα, βλέποντας κέντρα αγνώστους που κρατούσαν κάτι περίεργα όργανα. Δεν άφησαν όμως να παρασυρθούν από τη δύναμη και το μεγαλείο της μουσικής. Ήταν τέτοια η επίδραση της επάνω τους ώστε, παρότι στην αρχή ξεκίνησαν κάπως απόμακτρα κι επιφυλακτικά, εξελίχθηκαν στους πιο ανοιχτόκαρδους οικοδομητές. Ακολούθησε μια μοναδική συναυλία στην τοπική ταβέρνα "Τρίπα", με τον ιδιοκτήτη να μας λέει: "Νόμιμα ότι τα είχα ακούσει όλα σε αυτό το μαγαζί, αλλά η ζωή έχει πάνα έναν μοναδικό τρόπο να σε εκπλήσσει ευχάριστα».

Στιγμιότυπο από εκπαιδευτική δράση της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών